

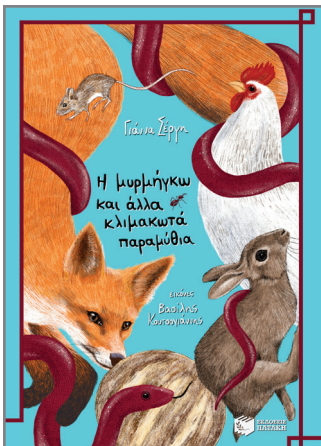
Η μυρμήγκω και άλλα κλιμακωτά παραμύθια

*Προτεινόμενες ενδεικτικές ερωτήσεις
για δημιουργική μετα-αφηγηματική συζήτηση
με παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας*

Σχεδιασμός: Γιάννα Σέργη, συγγραφέας-εκπαιδευτικός

Σχολική
Βιβλιοθήκη
www.sxolikivivliothiki.gr

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ
www.patakis.gr

Η μυρμηγκω και άλλα κλιμακωτά παραμύθια

Γιάννα Σέρρη

Εικονογράφηση: **Βασίλης Κουτσογιάννης**

Το βιβλίο:

Παιδιά, γριές, γέροι, ζώα και πουλιά με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, μέσα σε ένα επίσης εμψυχωμένο περιβάλλον, ζουν τις μικρές τους περιπέτειες αντιμετωπίζοντας δυσκολίες, εμπόδια και ανατροπές. Αυτά όμως είναι που τους ενεργοποιούν και πάνε, έρχονται κι ανεβοκατεβαίνουν αδιάκοπα στα δρομάκια των κλιμακωτών παραμυθιών, που κάποτε φτάνουν ως τον ουρανό, προσπαθώντας να τα ξεπεράσουν και να πετύχουν τον στόχο τους. Ποιοι θα τα καταφέρουν και ποιοι όχι, και γιατί; Μικροί και μεγάλοι θα βρούμε τις απαντήσεις ψάχνοντας κάτω από τη λιτότητα του λόγου, πίσω από το χιούμορ και τις επαναλήψεις, μέσα στις παιχνιδιάρικες σκιές που δημιουργεί η απλότητα των κειμένων καλύπτοντας σπουδαία νοήματα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο βιβλίο **Η μυρμήγκω και άλλα κλιμακωτά παραμύθια** περιλαμβάνονται δώδεκα λαϊκά κλιμακωτά παραμύθια, τα οποία προέρχονται από την ελληνόγλωσση και την ξενόγλωσση βιβλιογραφία.

Η ιδιαίτερη διατύπωση, η λιτότητα του λόγου, ο ρυθμός, οι επαναλήψεις και η απλότητα των σεναρίων καθιστούν τα κλιμακωτά παραμύθια ένα χαριτωμένο και απολαυστικό παιχνίδι στην αντίληψη των παιδιών.

Μέσα σ' αυτή την παιχνιδιάρικη μορφή, άνθρωποι, ζώα και πουλιά με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, σε ένα απολύτως έμπυχο περιβάλλον, ζουν τις παραμυθιακές τους περιπέτειες. Παρακολουθώντας τη δράση τους, σε μια δεύτερη ανάγνωση αυτών των απλών κειμένων, εντοπίσαμε σημαντικές έννοιες και προτείνουμε την παιδαγωγική τους αξιοποίηση σε μια μετα-αφηγηματική συζήτηση με τα παιδιά.

Δημιουργήσαμε, λοιπόν, για κάθε παραμύθι, μια σειρά ενδεικτικών ερωτήσεων και ερωτήσεων-προβλημάτων οι οποίες βασίζονται στα παραμυθιακά δρώμενα, ώστε να έχουν νόημα για τα παιδιά, στοχεύοντας στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, της κριτικής και κυρίως της δημιουργικής τους σκέψης με την παραγωγή ιδεών.

Οι ερωτήσεις καταργούν σε κάποιες περιπτώσεις τα δεδομένα του παραμυθιού και εισάγουν νέες ανατροπές και απρόβλεπτες καταστάσεις, δημιουργώντας αινιγματικές προκλήσεις για σκέψη και ανασύνθεση. Έτσι τα παιδιά κινητοποιούνται και προκαλούνται να προτείνουν λύσεις στα προβλήματα των ηρώων ή να βάλουν τον εαυτό τους μέσα στο παραμύθι και να λύσουν το πρόβλημα σαν να ήταν εσωτερικοί παρατηρητές ή ήρωες της ιστορίας.

Οι ερωτήσεις είναι ανοιχτού τύπου γιατί έτσι δίνεται στο κάθε παιδί η δυνατότητα να εκφράσει τις προτιμήσεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματά του απαντώντας όπως επιθυμεί. Συνεπώς, όλες οι απαντήσεις (λύσεις και ιδέες) των παιδιών γίνονται δεκτές, με σεβασμό στις ατομικές διαφορές, στην επινοητικότητα, στη φαντασία και στην ερευνητική τους διάθεση.

Από την αρχή της διαδικασίας είναι απαραίτητο να γίνεται μια συμφωνία μεταξύ ενήλικου και παιδιού ή παιδιών ότι όλες οι ιδέες θα είναι αποδεκτές ` καμιά ιδέα δεν μπορεί να θεωρηθεί ανόητη. Σε διαφορετική περίπτωση, υπονομεύουμε την αυτοεκτίμησή τους αλλά και

την ικανότητά τους να σκέφτονται και να παράγουν πρωτότυπες ιδέες, που εμπεριέχουν «πάντα κάτι νέο, το οποίο δεν μπορεί να περιμένει ούτε ο πιο έμπειρος δάσκαλος», όπως λέει ο Dewey. Όταν όμως εκφραστούν οι ιδέες και καταγραφούν από τον εκπαιδευτικό, θα αξιολογηθούν μέσα από μια νέα δημιουργική συζήτηση, ως προς την εφαρμοσιμότητά τους, ανάλογα με την περίπτωση. Ενδεικτικά θα μπορούσαν να τεθούν ερωτήματα όπως: Είναι όλοι οι ήρωες ευχαριστημένοι με αυτή τη λύση; Υπάρχει κάποιος που θα χάσει κάτι πολύτιμο; Κάποιος που θα λυπηθεί; Μπορούμε να σκεφτούμε κάτι άλλο για να βελτιώσουμε αυτή την κατάσταση;

Η βαρύτητα, σε κάθε περίπτωση, βρίσκεται στην ευκαιρία που δίνουμε στα παιδιά να εκφράσουν ελεύθερα τον εαυτό τους και να έχουν μια δημιουργική ροή ιδεών, χωρίς να καθοδηγούμε τη σκέψη τους για να εισπράξουμε τη μία και «σωστή» απάντηση που πιθανόν να υπάρχει στον δικό μας ενήλικο νου.

Επειδή στην ανάδυση απόψεων και συναισθημάτων του παιδιού συμβάλλει σε πολύ μεγάλο βαθμό το ιχνογράφημα, προτείνουμε σε κάποιες ερωτήσεις να ζητηθεί πρώτα η ιχνογραφική αποτύπωση των απαντήσεων και στη συνέχεια να συζητηθούν οι απόψεις με βάση τις απεικονίσεις. Αυτή η διαδικασία, εκτός από γόνιμη, ευχάριστη και οικεία στα παιδιά, είναι και ενδεδειγμένη ειδικά για τα μικρότερα σε ηλικία, εφόσον η συζήτηση μαζί τους δεν είναι τόσο αποτελεσματική όταν βασίζεται στην άμεση υποβολή ερωτημάτων.

Χωρίς να παραβλέπουμε τη χρησιμότητα της εφαρμογής των όσων προτείνουμε από έναν ενήλικο με ένα παιδί στην οικογένεια ή στη σχολική τάξη, η εφαρμογή σε ομάδα έχει πλεονεκτήματα γιατί, με την προϋπόθεση ενός κλίματος συναισθηματικής ασφάλειας, δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να εκφράσουν ελεύθερα τις ιδέες τους μπροστά σε κοινό, αλλά και να μάθουν να ανέχονται την αξιολόγηση των ιδεών τους από τους άλλους, να ακούνε την άποψη των άλλων και να εκφράζουν τη γνώμη τους γι' αυτήν, να αμφισβητούν εντοπίζοντας τα μειονεκτήματα μιας κατάστασης, να επιχειρηματολογούν στην προσπάθειά τους να τη βελτιώσουν, να καταλήγουν σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα και να οδηγούνται σε νέους συσχετισμούς και νέες προοπτικές. Για παράδειγμα, αφού επεξεργαστούμε τα δεδομένα του παραμυθιού «Το τσουκάλι», μπορούμε να επεκταθούμε σε διάφορες πτυχές της διαφορετικότητας και στη σημασία που έχει η παρουσία του Άλλου δίπλα μας σε πραγματικές καταστάσεις και περιβάλλοντα, όπως στο σχολείο.

Η μυρμήγκω

1. Θα μπορούσε άραγε να είχε αποφευχθεί το ατύχημα που συνέβη στο μυρμηγκάκι και πώς θα γινόταν αυτό κατά τη γνώμη σου;
(πρόληψη, γονική φροντίδα, αναγκαίες απαγορεύσεις/όρια)
2. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε η μυρμήγκω τη στιγμή που άκουσε το κλάμα του μωρού της;
Ποια λες να ήταν η πρώτη σκέψη που έκανε;
3. Τι έκανε η μυρμήγκω για να σώσει το μωρό της;
(Ανάκληση στη μνήμη των γεγονότων του παραμυθιού/αναδιήγηση.
Ανάλογη ερώτηση μπορεί να τεθεί σε όλα τα παραμύθια.)
4. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε η μυρμήγκω όταν ο βάτραχος, το φίδι, ο γητευτής, ο ποντικός, η γάτα και ο σκύλος αρνήθηκαν να τη βοηθήσουν;

Νομίζεις ότι αισθάνθηκε το ίδιο όταν αρνήθηκε να τη βοηθήσει ο βάτραχος και όταν αρνήθηκε ο σκύλος; Γιατί;
5. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε η μυρμήγκω και γιατί;:
α) όταν το ραβδί προθυμοποιήθηκε να τη βοηθήσει
β) όταν δεν μπορούσε να σηκώσει το ραβδί
γ) όταν το παιδί αρνήθηκε να σηκώσει για χάρη της το ραβδί
6. Πώς σου φάνηκε η σκέψη της μυρμήγκως να ανέβει στο πόδι του παιδιού και να το γαργαλήσει; Γιατί;
7. Πιστεύω πως έχει ενδιαφέρον να συζητήσουμε για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισαν τη μυρμήγκω ο βάτραχος, το φίδι, ο γητευτής, ο ποντικός, η γάτα, ο σκύλος το ραβδί και το παιδί. Θα μπορούσε άραγε ο καθένας από αυτούς να είχε μια διαφορετική συμπεριφορά; Ποια θα ήταν αυτή και ποια αποτελέσματα θα έφερνε κατά τη γνώμη σου;

Η μυρμήγκω

8. Φαντάσου αυτή την εικόνα για το τέλος του παραμυθιού: Η μυρμήγκω μπαίνει στη φωλιά της με το μυρμηγκάκι στην αγκαλιά της και ο βάτραχος κάθεται σκεπτικός στην άκρη της λίμνης. Πες μου τώρα:

- α) Τι νομίζεις ότι μπορεί να σκεφτόταν εκείνη την ώρα ο βάτραχος;
- β) Θα ήθελε να πει κάτι στη μυρμήγκω;
Τι θα ήταν αυτό, κατά τη γνώμη σου, και γιατί θα της το έλεγε;
- γ) Νομίζεις ότι θα ήθελε η μυρμήγκω να πει κάτι στον βάτραχο και, αν ναι, τι θα ήταν αυτό;

9. Τι φαντάζεσαι ότι έκαναν η μυρμήγκω και το μωρό της όταν τέλειωσε η περιπέτειά τους και πήγαν στη φωλιά τους;

Προτείνω να κάνεις μια ζωγραφιά για να δείξεις αυτά που έκαναν και μετά τα συζητάμε σύμφωνα με τη ζωγραφιά σου.

10. Άκουσα κάποιους να λένε ότι η μυρμήγκω δε συνάντησε ποτέ το παιδί.

Τι φαντάζεσαι ότι θα έκανε τότε για να λύσει το πρόβλημά της;

Προτείνω να κάνεις μια ζωγραφιά για να μου δείξεις αυτά που φαντάζεσαι και τα συζητάμε μετά.

11. Κάπου διάβασα πως η μυρμήγκω, παρόλο που σώθηκε το μυρμηγκάκι, ήταν πολύ αναστατωμένη από την περιπέτεια που πέρασε. Πήγαινε πάνω κάτω στη φωλιά της και για πολλή ώρα δεν μπορούσε να ησυχάσει. Το μυρμηγκάκι ήταν ακόμα φοβισμένο και, βλέποντας τη μαμά του αναστατωμένη, έβαλε πάλι τα κλάματα.

Αν ήσουν κι εσύ μέσα στο παραμύθι, ας πούμε ένας φίλος ή μια φίλη της μυρμήγκως, και βρισκόσουν στη φωλιά τους εκείνη την ώρα, θα μπορούσες να σκεφτείς μια ιδέα για να κάνεις τη μυρμήγκω και το μυρμηγκάκι να αισθανθούν καλύτερα;

Η μυρμήγκω

12. Άκουσα κάποιους να λένε κάπως αλλιώς το παραμύθι. Έλεγαν δηλαδή πως, όταν το μυρμηγκάκι έβαλε τα κλάματα, έτρεξαν χιλιάδες μυρμήγκια κοντά στη λίμνη και τελικά κατάφεραν να το σώσουν. Δεν άκουσα όμως με ποιον τρόπο τα κατάφεραν.

Μπορείς να φανταστείς τον τρόπο που βρήκαν/το σχέδιο που κατέστρωσαν όλα αυτά τα μυρμήγκια για να σώσουν το μυρμηγκάκι;

13. Αν ήσουν ένας μάγος ή μια μάγισσα των παραμυθιών, αν μπορούσες δηλαδή να αλλάξεις ό,τι ήθελες μέσα στα παραμύθια:
- α) θα άλλαζες κάτι στο παραμύθι της μυρμήγκω και τι θα ήταν αυτό;
 - β) φαντάζεσαι κάτι ή κάποιον που θα ήθελες να βάλεις μέσα στο παραμύθι;
 - γ) τι/ποιος/ποια θα ήταν αυτό/αυτός/αυτή και ποιο ρόλο θα του έδινες;

Το καρβελάκι

1. Πώς σου φάνηκε το τέχνασμα που σκέφτηκε το καρβελάκι για να γλιτώσει από τον λαγό, τον λύκο και την αρκούδα; Γιατί;
2. Τι λες να σκεφτόταν το καρβελάκι όταν κατάφερε να ξεφύγει από τον λαγό, τον λύκο και την αρκούδα και συνέχιζε τον δρόμο του στο δάσος;
3. Κάποιοι λένε πως, όταν το καρβελάκι ξέφυγε από τον λαγό, τον λύκο και την αρκούδα, συνέχιζε να κατρακυλά αμέριμνο στο δάσος. Ένα πουλάκι παραξενεύτηκε που το είδε και το ρώτησε:

«Πώς βρέθηκες στα μέρη μας, καρβελάκι;».

Το καρβελάκι είπε στο πουλάκι την περιπέτειά του κι ύστερα πήρε πάλι τον δρόμο του. Το πουλάκι όμως πέταξε κοντά του και του είπε:

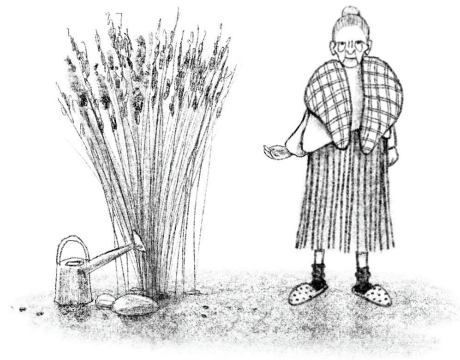
«Να προσέχεις πολύ, καρβελάκι, γιατί υπάρχουν κι άλλα ζώα στο δάσος που μπορεί να σε τσακώσουν και να σε φάνε!».

«Τι λες, πουλάκι μου; Η ιδέα που σκέφτηκα ήταν σπουδαία, αφού κατάφερα να ξεγελάσω τον λαγό, τον λύκο και την αρκούδα! Έτσι, όποιο ζώο και να συναντήσω παρακάτω και θελήσει να με φάει ξέρω τι θα κάνω για να το ξεγελάσω. Θα του πω πάλι το ωραίο μου τραγούδι, θα του ξεφύγω κι άντε να με πιάσει!»

Κι άρχισε πάλι να κατρακυλά σφυρίζοντας έναν χαρούμενο σκοπό.

- Αν το καρβελάκι είχε ακούσει το πουλάκι, τι νομίζεις ότι θα μπορούσε να συμβεί αποκεί και πέρα στο παραμύθι;

4. Άκουσα κάποιους, πριν από πολλά χρόνια, να λένε πως, όταν το καρβελάκι βρέθηκε πάνω στη μύτη της αλεπούς, κατάλαβε ότι είχε σκοπό να το φάει και πρόλαβε, την τελευταία στιγμή, να πηδήξει. Άρχισε τότε να κατρακυλά για πολλή ώρα και πολύ γρήγορα, λαχανιασμένο από την τρομάρα που πήρε, ώσπου σταμάτησε ανάμεσα σε κάτι πυκνούς θάμνους. Δε θυμάμαι όμως τι είπαν ότι απέγινε μετά.
5. Τι φαντάζεσαι ότι μπορεί να συνέβη; Ζωγράφισε αυτό που φαντάζεσαι και θα έχει μεγάλο ενδιαφέρον να το συζητήσουμε με βάση αυτά που θα ζωγραφίσεις.

Ο γέρος, η γριά και τ' αντεράκια

1. Τι θα μπορούσε, κατά τη γνώμη σου, να είχε κάνει η γριά του παραμυθιού μας για να προλάβει και να μην αρπάξει ο αϊτός τ' αντεράκια;
2. Αν και το παραμύθι λέει πως έτσι έγιναν τα πράγματα, κάποιοι άλλοι λένε πως, όταν είδε η γριά τ' αντεράκια στο ράμφος του αϊτού, θύμωσε πάρα πολύ. Σκαρφάλωσε τότε σ' έναν βράχο και του έβαλε τις φωνές.
 - α) Τι φαντάζεσαι ότι του έλεγε;
 - β) Τι φαντάζεσαι ότι έκανε σ' αυτή την περίπτωση ο αϊτός; Γιατί;
3. Τι νομίζεις ότι έδωσε δύναμη στη γριά να κάνει τόσο μεγάλες προσπάθειες για να πάρει πίσω τ' αντεράκια; Ήταν, όπως έλεγε, μόνο ο φόβος για τις φωνές που θα της έβαζε ο γέρος της ή υπήρχαν κι άλλοι λόγοι και ποιοι;
4. Γιατί άραγε η γριά δε σταμάτησε την προσπάθεια να πάρει πίσω τ' αντεράκια όταν της έδωσε η κλωσού το κλωσόπουλο; Δεν ήταν κι αυτό ένα νόστιμο φαγητό που θα μπορούσε να το πάει σπίτι της, να το μαγειρέψει, να το φάνε με τον γέρο της και να γλιτώσει την παραπάνω κούραση;
5. Πώς νομίζεις ότι αισθανόταν η γριά την ώρα που έτρωγε με τον γέρο της; Γιατί; Τι λες να συζητούσαν οι δυο τους;
6. Μια φορά άκουσα κάποιους να λένε πως ο χορός έδωσε στη γριά την κοπελίτσα, αλλά με έναν όρο: της ζήτησε να χορέψει πρώτα τρεις μέρες και τρεις νύχτες χωρίς σταματημό.
 - α) Νομίζεις ότι η γριά δέχτηκε τον όρο του χορού ή όχι και γιατί;
 - β) Τι νομίζεις ότι έγινε μετά στο παραμύθι (ανάλογα με την απόφαση που πήρε, κατά τη γνώμη σου, η γριά); Ζωγράφισε αυτά που φαντάζεσαι ότι έγιναν και τα συζητάμε, γιατί πιστεύω ότι θα είναι πολύ ενδιαφέροντα.

Το τσουκάλι

1. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε η μύγα όταν είδε πως το τσουκάλι ήταν άδειο και μπορούσε να το κάνει σπίτι της; Γιατί;
2. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε η μύγα όταν μπήκε μέσα στο τσουκάλι το κουνούπι; Ο ποντικός; Ο βάτραχος; Ο λαγός; Γιατί;
Νομίζεις ότι αισθάνθηκε το ίδιο και όταν μπήκε η αλεπού; Ο λύκος; Η αρκούδα; Γιατί;
3. Ένα πουλάκι, που ήταν εκεί κοντά, μου είπε πως, όταν η αρκούδα ζήτησε να μπει μέσα στο τσουκάλι, τα ζώα δεν της απάντησαν αμέσως, αλλά πρώτα συζήτησαν μεταξύ τους για αρκετή ώρα. Δε μου είπε όμως τι συζητούσαν.
 - Τι φαντάζεσαι πως έλεγαν;
4. Κάποιοι λένε ότι τα ζώα δεν περνούσαν καθόλου καλά μέσα στο τσουκάλι, ενώ κάποιοι άλλοι λένε ότι περνούσαν μια χαρά.
 - Εσύ ποια γνώμη έχεις; Με ποιους συμφωνείς; Γιατί;
5. Κάποιοι άλλοι λένε πως, όταν μπήκε και το τελευταίο ζώο, η αρκούδα, μέσα στο τσουκάλι, η μύγα ζήτησε από όλα τα ζώα να κάνουν ησυχία γιατί ήθελε να τους πει κάτι σημαντικό. Τα ζώα έκαναν ησυχία και η μύγα, αφού ανέβηκε σε ένα ψηλό σημείο για να μπορούν να τη βλέπουν και να την ακούνε όλοι, άρχισε να μιλάει.
 - Τι φαντάζεσαι ότι τους είπε η μύγα και τι νομίζεις ότι έκαναν τα ζώα μετά από αυτά που άκουσαν;

Το τσουκάλι

6. Υπάρχουν ακόμα κάποιοι που λένε πως η μύγα δεν επέτρεψε ποτέ στα άλλα ζώα να μπουν στο τσουκάλι.
 - Τι φαντάζεσαι ότι έκανε το καθένα σε αυτή την περίπτωση;
 - Προτείνω να ζωγραφίσεις αυτά που φαντάζεσαι και μετά μου εξηγείς τη ζωγραφιά σου και συζητάμε.
7. Αν η μύγα δεν είχε επιτρέψει στα άλλα ζώα να μπουν στο τσουκάλι, νομίζεις ότι θα ήταν πιο χαρούμενη ή ότι θα ήταν λιγότερο χαρούμενη και γιατί;
 - Προτείνω να ζωγραφίσεις την άποψή σου, δείχνοντας πώς περνάει η μύγα/τι κάνει μέσα στο τσουκάλι, και μετά μου εξηγείς τη ζωγραφιά σου και συζητάμε.
8. Μια φορά άκουσα από έναν παραμυθά πως, τη στιγμή που προσπαθούσε η αρκούδα να μπει μέσα στο τσουκάλι, ακούστηκε ένα κρακ... και το τσουκάλι έσπασε.
 - α) Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκαν τότε τα ζώα;
 - β) Τι λες να συζήτησαν μεταξύ τους;
 - γ) Νομίζεις ότι είπαν κάτι στην αρκούδα και τι ήταν αυτό κατά τη γνώμη σου;
 - δ) Πρότειναν κάποια από τα ζώα λύσεις για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα που δημιουργήθηκε; Ποιες ήταν αυτές και ποια ζώα τις πρότειναν;
 - ε) Ποια από τις λύσεις αποφάσισαν τα ζώα ότι ήταν η καλύτερη και γιατί;
9. Αν ήσουν ένας μάγος ή μια μάγισσα των παραμυθιών, υπάρχει κάτι που θα άλλαζες σ' αυτό το παραμύθι; Ποιο θα ήταν αυτό και γιατί θα αποφάσιζες να το αλλάξεις;

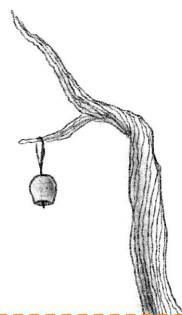
Ο κόκορας και το κουκί

1. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε η γριά μόλις είδε σωριασμένο στο χώμα τον κόκορά της; Γιατί;
2. Πώς λες να αισθάνθηκε ο κόκορας, καθώς ήταν πεσμένος κάτω με το κουκί στον λαιμό του, όταν είδε τη γριά να τρέχει για να του φέρει το βούτυρο; Γιατί;
3. Τι νομίζεις ότι σκεφτόταν η γριά κάθε φορά που έπρεπε να κάνει μια προσπάθεια ακόμα για να πάρει το βούτυρο από την αγελάδα;
4. Ας θυμηθούμε τα καλά/ευγενικά λόγια που είπε η γριά στην αγελάδα, στους θεριστάδες, στον φούρναρη, στους ξυλοκόπους και στον σιδερά.
Πώς λες να αισθάνθηκαν και τι λες να σκέφτηκαν όλοι αυτοί όταν άκουσαν αυτά τα λόγια από τη γριά;
5. Μπορείς να σκεφτείς και κάποια άλλα καλά λόγια που θα μπορούσε να πει η γριά στους θεριστάδες, στον φούρναρη, στους ξυλοκόπους και στον σιδερά για να τους επαινέσει επειδή έκαναν καλά τη δουλειά τους;
6. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε η γριά όταν μετά από τόσες προσπάθειες κατάφερε να πάρει το βούτυρο από την αγελάδα;
 - Τι λες να σκέφτηκε μόλις το κράτησε στα χέρια της;
7. Όταν κατέβηκε το κουκί από τον λαιμό του κόκορα, αυτός και η γριά ήταν πολύ χαρούμενοι.
 - Τι φαντάζεσαι ότι έκαναν από τη χαρά τους;
 - Προτείνω να ζωγραφίσεις αυτά που φαντάζεσαι και μετά τα συζητάμε.
(Ως προέκταση της συζήτησης, θα ήταν ίσως ενδιαφέρουσα η δημιουργία ενός καταλόγου συμπεριφορών μετά από επιτυχίες ή χαρούμενα γεγονότα.)

Ο κόκορας και το κουκί

8. Αν στη θέση της γριάς ήσουν εσύ στο παραμύθι κι αν ο κόκορας δεν μπορούσε καθόλου να μιλήσει και να σου πει να φέρεις βούτυρο από την αγελάδα για να γλιστρήσει το κουκί, θα έκανες κάτι για να τον σώσεις και τι θα ήταν αυτό;
- Ζωγράφισε τη σκέψη σου και μετά κάνουμε μια ωραία συζήτηση γι' αυτά που θα ζωγραφίσεις.
9. Κάποιοι λένε πως, όταν η γριά, μετά από τόσον κόπο που έκανε, γύρισε με το βούτυρο στο σπίτι της, είδε τον κόκορα μια χαρά να λαλεί μες στην αυλή, χωρίς το κουκί στον λαιμό του.
- α) Τι νομίζεις ότι σκέφτηκε τότε η γριά;
 - β) Τι φαντάζεσαι ότι συζήτησαν με τον κόκορα;

Ο Θοδωρής και το κουδούνι του

- Μπορείς να φανταστείς πώς αισθάνθηκε ο Θοδωρής:
 - στην αρχή, όταν είδε ότι το κλαδί του δέντρου είχε ψηλώσει και δεν μπορούσε να πιάσει το κουδουνάκι του,
 - στη συνέχεια, όταν το δέντρο και οι άλλοι ήρωες αρνήθηκαν να τον βοηθήσουν,
 - στο τέλος, όταν κατάφερε να λύσει το πρόβλημά του;
- Γιατί, κατά τη γνώμη σου, το δέντρο, το τσεκούρι, η φωτιά, το ποτάμι, το βόδι και το ποντίκι δεν έδωσαν σημασία στις απειλές του Θοδωρή;
- Πώς σου φάνηκαν οι απαντήσεις που έδωσαν στον Θοδωρή το τσεκούρι, η φωτιά, το ποτάμι, το βόδι και το ποντίκι, όταν τους ζήτησε τη βοήθειά τους;
- Τι ήταν αυτό που ανάγκασε το τσεκούρι, τη φωτιά, το ποτάμι, το βόδι και το ποντίκι να τρέξουν και να κάνουν τελικά αυτά που τους ζήτησε ο Θοδωρής;
- Αν η γάτα δεν ήταν πεινασμένη την ώρα που ο Θοδωρής τής ζήτησε να φάει το ποντίκι, τι φαντάζεσαι ότι θα γινόταν μετά στο παραμύθι;
- Αν ήσουν ένας φίλος του Θοδωρή, θα μπορούσες να σκεφτείς και να του προτείνεις κάποιες λύσεις για να φτάσει το κουδουνάκι του πιο γρήγορα και να μην αναγκαστεί να περάσει όλες αυτές τις περιπέτειες;
Μπορείς να ζωγραφίσεις αυτά που θα του πρότεινες και μετά τα συζητάμε, γιατί πιστεύω ότι θα είναι πολύ χρήσιμα.
- Κάποιοι λένε πως, όταν το τσεκούρι πήγε να κόψει το δέντρο και ο Θοδωρής ήταν πολύ χαρούμενος που σε λίγο θα έπιανε το κουδουνάκι του, πέταξε πάνω στο δέντρο ένα πουλί, μια κίτσα, και είπε στο τσεκούρι:
«Μην κάνεις τον κόπο να κόψεις το κλαδί! Το κουδουνάκι αυτό θα το πάρω εγώ, για να στολίσω τη φωλιά μου και για να παίζουν τα πουλάκια μου».

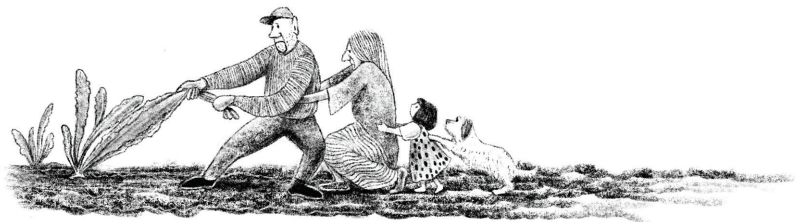
Ο Θοδωρής και το κουδούνι του

Και –οπ!– άρπαξε με το ράμφος της το κουδουνάκι και πέταξε μακριά, σε ένα άλλο δέντρο, πολύ βαθιά μέσα στο δάσος, όπου είχε τη φωλιά της.

- α) Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε ο Θοδωρής, όταν έχασε για πάντα το κουδουνάκι του;
- β) Τι λες να έκανε μετά; Ζωγράφισε αυτό που φαντάζεσαι ότι έκανε και το συζητάμε.

Το ρεπάνι

1. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκαν οι ήρωες του παραμυθιού όταν κατάφεραν να ξεριζώσουν το τεράστιο ρεπάνι; Γιατί;
2. Το παραμύθι λέει στο τέλος ότι όλοι έγιναν πιο δυνατοί. Λες να δυνάμωσαν μόνο επειδή έφαγαν το ρεπάνι;
3. Άκουσα κάποιους να λένε πως ο παππούς δε ζήτησε βοήθεια για να ξεριζώσει το ρεπάνι, γιατί πίστευε ότι κανένας από όσους υπήρχαν κοντά του δεν ήταν πιο δυνατός από αυτόν. Και προσπαθούσε, όλο προσπαθούσε μόνος του...
 - Τι νομίζεις ότι έγινε μετά σ' αυτή την περίπτωση;
 - Μπορείς να ζωγραφίσεις τη σκέψη σου και να συζητήσουμε με βάση αυτά που θα ζωγραφίσεις.
4. Άκουσα και κάποιους άλλους να λένε πως η γιαγιά, παρόλο που ήθελε πολύ να βοηθήσει τον παππού, δεν μπόρεσε τελικά γιατί πονούσε η μέση της.
 - Τι λες να έκανε τότε ο παππούς;
5. Σε ένα πολύ παλιό βιβλίο που διάβασα ήταν γραμμένο κάπως αλλιώς το παραμύθι. Έλεγε δηλαδή πως, όταν η γάτα φώναξε τον ποντικό για να τους βοηθήσει, ο παππούς, η γιαγιά κι η εγγονή έβαλαν τα γέλια και της είπαν να μην τον φωνάξει γιατί, έτσι μικρός κι ασήμαντος που είναι, δε θα μπορέσει να προσφέρει τίποτα. Συμφώνησαν τότε και φώναξαν τον γάιδαρο, γιατί, όπως είπαν, ήταν ο πιο μεγάλος και ο πιο δυνατός απ' όλους. Ο γάιδαρος πήγε αμέσως, μπήκε στη θέση που θα έμπαινε ο ποντικός κι όλοι μαζί έβγαλαν το ρεπάνι από το χώμα, αλλά κάτι δεν πήγε τόσο καλά όσο με τον ποντικό. Τότε γύρισα σελίδα για να διαβάσω παρακάτω, αλλά τα γράμματα είχαν ξεθωριάσει από τον χρόνο...
 - Θα ήταν λοιπόν πολύ ενδιαφέρον να σκεφτείς (και να ζωγραφίσεις, αν θέλεις) τι δεν πήγε καλά όταν μπήκε ο γάιδαρος στη θέση του ποντικού και να συζητήσουμε μετά το πώς και το γιατί.

Πάει ο γέρος, κολλά κι ο γέρος

1. Μπορείς να σκεφτείς και κάποιο άλλο τρόφιμο, εκτός από το μέλι, που θα μπορούσαν να αγοράσουν ο γέρος και η γριά και που θα το έτρωγαν όλο, χωρίς να πετάξουν τίποτα;
2. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκαν όλοι τους όταν ξεκόλλησαν από το μέλι με το «πρρρ» που έκανε ο ποντικός;
Ήταν άραγε ευχαριστημένοι ή όχι και γιατί;
3. Αν ήσουν μια μέλισσα που πετούσες εκεί κοντά και έβλεπες αυτά που έγιναν στο παραμύθι, τι θα σκεφτόσουν και γιατί;
4. Κάποιοι λένε πως, όταν μπήκε στο σπίτι ο ποντικός, του ήρθε η μυρωδιά του μελιού και λαχάρησε να φάει λίγο. Έτσι, πήγε κοντά και κόλλησε κι αυτός.
 - Τι λες να έγινε μετά στο παραμύθι, καθώς περνούσε και η ώρα;
 - Προτείνω να ζωγραφίσεις αυτά που φαντάζεσαι ότι έγιναν και να τα συζητήσουμε.
5. Κάποιοι άλλοι λένε πως ο ποντικός δεν πήγε ποτέ στο σπίτι του γέρου και της γριάς. Ας πούμε ότι ήσουν κι εσύ μέσα στο παραμύθι και πήγαινες μια επίσκεψη στον γέρο και στη γριά, την ώρα που όλοι αυτοί που είπαμε ήταν κολλημένοι στο μέλι.
 - α) Τι θα έκανες αν σου ζητούσαν τη βοήθειά σου για να ξεκολλήσουν;
 - β) Θα ήθελες να τους πεις κάτι αν συνέχιζαν να τρώνε το μέλι και δεν τους ένοιαζε αν θα ξεκολλήσουν και τι θα ήταν αυτό;

Η σουσουράδα

1. Γιατί νομίζεις ότι η σουσουράδα συνέχιζε να σκαλίζει τα σκουπίδια και δεν υπάκουσε στη γριά, που απειλούσε ότι θα της κόψει την ουρά;
2. Κατά τη γνώμη σου:
 - α) έκανε καλά η γριά που έκοψε την ουρά της σουσουράδας; Γιατί;
 - β) θα μπορούσε να είχε σκεφτεί κάτι άλλο να της επιβάλει για την πράξη της και τι θα μπορούσε να είναι αυτό;
3. Τι φαντάζεσαι ότι έκανε η σουσουράδα όταν γύρισε στα παιδιά της μετά από τις περιπέτειες που πέρασε;
4. Αν και το παραμύθι λέει πως έτσι έγιναν τα πράγματα, κάποιιοι άλλοι λένε πως, μέχρι να πάει η σουσουράδα από τη γριά στον πραματευτή, από τον πραματευτή στη γαριφαλιά, από τη γαριφαλιά στον ουρανό, από τον ουρανό στον λιβανά, από τον λιβανά στον παπουτσή, από τον παπουτσή στο γουρούνι, από το γουρούνι στον φούρναρη, από τον φούρναρη στη λαγκαδιά και πάλι πίσω σε όλους, είχε νυχτώσει πια κι ο πραματευτής είχε κλείσει το μαγαζί του. Χτυπούσε, ξαναχτυπούσε η σουσουράδα, τίποτα. Κανείς δεν άνοιγε. Κάθισε λοιπόν σε μια πετρούλα, κρατώντας το γαρίφαλο, και σκεφτόταν τι θα μπορούσε να κάνει για να λύσει το πρόβλημά της. Αλλά η ώρα περνούσε και δεν της ερχόταν καμιά ιδέα.
 - Μπορείς εσύ να σκεφτείς κάτι για να τη βοηθήσεις; Θα είχε ενδιαφέρον να ζωγραφίσεις τις σκέψεις σου και να τις συζητήσουμε.
5. Κάποιοι άλλοι πάλι λένε πως η γριά ήταν πολύ θυμωμένη, ακόμα κι όταν έκοψε με τη σκούπα την ουρά της σουσουράδας. Μπήκε φωνάζοντας στο σπίτι της και έκλεισε πίσω της δυνατά την πόρτα. Η σουσουράδα πήγε ξοπίσω της, χτυπούσε την πόρτα και την παρακαλούσε να της ανοίξει. Μα η γριά δεν της άνοιγε κι όλο τη μάλωνε και της φώναζε να φύγει.
 - Τι φαντάζεσαι ότι έκανε τότε η σουσουράδα;
 - Προτείνω να ζωγραφίσεις αυτά που φαντάζεσαι ότι έκανε και να τα συζητήσουμε.

Ο σπουργίτης που δεν ήθελε να πεθάνει

1. Θα μπορούσε άραγε ο γεωργός να είχε σκεφτεί κάποιες άλλες λύσεις για να μην του τρώει ο σπουργίτης τα μπιζέλια και ποιες θα ήταν αυτές, κατά τη γνώμη σου;
2. Πώς εξηγείς ότι ο σπουργίτης σκέφτηκε να ονομάσει το κρέμασμα στο δέντρο «κούνια», το ρίζιμο στο νερό «ζεστό μπανάκι» και το γύρισμα στον μύλο «νανούρισμα»;
(Τον βοήθησε σε κάτι αυτή η σκέψη τις δύσκολες ώρες που περνούσε και τι ήταν αυτό, κατά τη γνώμη σου;)
3. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε ο σπουργίτης όταν με το «πριτς» που έκανε ο γεωργός βγήκε πάλι στον αέρα και πέταξε ψηλά; Γιατί;
4. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε ο γεωργός όταν ο σπουργίτης τού είπε «σε κοροΐδεψα!»; Τι λες να σκέφτηκε εκείνη τη στιγμή;
5. Αν μετά από πολύ καιρό ο γεωργός έσπερνε ξανά μπιζέλια στο χωράφι του και ερχόταν πάλι ένας σπουργίτης και του τα έτρωγε, πώς λες να τον αντιμετώπιζε;
6. Αν ήσουν ένας φίλος του σπουργίτη και τον συναντούσες όταν πια είχε ξεπεράσει όλες αυτές τις δυσκολίες, τι θα σκεφτόσουν γι' αυτόν και τι θα του έλεγες;
7. Αν ήσουν ένας μάγος ή μια μάγισσα των παραμυθιών, θα άλλαζες κάτι σε αυτό το παραμύθι; Ποιο θα ήταν αυτό, πώς και γιατί θα το άλλαζες;

Ο ποντικός κι η θυγατέρα του

1. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε ο ποντικός όταν του είπε ο ουρανός ότι δεν είναι αυτός ο δυνατότερος του κόσμου; Γιατί;
Νομίζεις ότι αισθάνθηκε το ίδιο όταν ο ήλιος, το σύννεφο, ο βοριάς και ο πύργος τού έδωσαν την ίδια απάντηση; Γιατί;
2. Πώς νομίζεις ότι αισθάνθηκε ο ποντικός όταν άκουσε ότι οι πιο δυνατοί του κόσμου είναι οι ποντικοί; Γιατί;
3. Πώς φαντάζεσαι τον βασιλιά και τους σοφούς του παλατιού;
Προτείνω να τους ζωγραφίσεις όπως τους φαντάζεσαι τη στιγμή που κάνουν κάτι από αυτά που λέει το παραμύθι.
4. Πώς σου φάνηκε η ποντικοπούλα; Γιατί άραγε δε μίλησε καθόλου σε όλο το παραμύθι;
Νομίζεις ότι θα της άρεσε να παντρευτεί κάποιον από αυτούς που επισκέφτηκε με τον πατέρα της και, αν ναι, ποιον και για ποιο λόγο;
5. Πώς σου φάνηκαν οι απαντήσεις που έδωσαν στον ποντικό ο ουρανός, ο ήλιος, το σύννεφο, ο βοριάς και ο πύργος; Ας τις σκεφτούμε μία μία με τη σειρά...
Νομίζεις ότι λυπήθηκαν που δεν μπορούσαν να παντρευτούν την ποντικοπούλα επειδή, όπως είπαν, υπήρχε κάποιος δυνατότερος που άξιζε να την παντρευτεί ή μήπως όχι; Γιατί;
6. Άκουσα κάποιους να λένε πως, αφού έγινε ο γάμος της ποντικοπούλας, ο πατέρας της πήγε πάλι στο παλάτι και συνάντησε τους σοφούς.
- Γιατί νομίζεις ότι το έκανε αυτό; Τι λες να συζήτησαν μεταξύ τους;
7. Ένας γέρος παραμυθάς μού είπε μια φορά πως η ποντικοπούλα είχε αποφασίσει να παντρευτεί έναν ποντικό που είχε διαλέξει μόνη της και που ήθελε κι αυτός να την παντρευτεί. Γι' αυτό, μόλις άκουσε την απόφαση του πατέρα της να την παντρεύει με τον ουρανό, πήγε στο δωμάτιό της για να σκεφτεί τι θα μπορούσε να κάνει για να λύσει το πρόβλημά

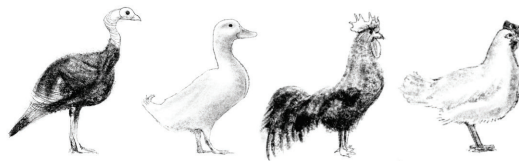
Ο ποντικός κι η θυγατέρα του

της. Σκεφτόταν ώρες πολλές, ώσπου της ήρθε μια ιδέα. Στο σημείο αυτό όμως ο παραμυθάς αποκοιμήθηκε. Εγώ βιαζόμουν να φύγω κι έτσι δεν έμαθα ποτέ ποια ήταν η ιδέα της ποντικοπούλας, ούτε τι έγινε μετά.

- Θα είχε λοιπόν ενδιαφέρον να φανταστείς και να μου πεις ή να ζωγραφίσεις την ιδέα της ποντικοπούλας και τι έγινε μετά στο παραμύθι.

Πέφτει ο ουρανός

1. Όπως λέει το παραμύθι, η κότα νόμιζε ότι έπεφτε ο ουρανός στο κεφάλι της, ενώ είχε πέσει μόνο ένα βελανίδι. Ας υποθέσουμε τώρα ότι ήσουν κι εσύ μέσα στο παραμύθι και, καθώς έκανες τον περίπατό σου σ' εκείνο το μέρος, είδες αυτό που έγινε. Πλησίασες τότε την τρομαγμένη κότα και της είπες να μην ανησυχεί, γιατί δεν πέφτει ο ουρανός. Αυτή όμως δεν μπορούσε να σε καταλάβει κι άρχισε να τρέχει για να πει στον βασιλιά ότι πέφτει ο ουρανός.
 - Τι θα έκανες σε αυτή την περίπτωση για να τη βοηθήσεις να καταλάβει τι είχε συμβεί πραγματικά;
2. Αφού, όπως λέει το παραμύθι, η κότα νόμιζε ότι έπεφτε ο ουρανός, έκανε καλά, κατά τη γνώμη σου, που έτρεξε να το πει στον βασιλιά; Γιατί;
3. Ο κόκορας, η πάπια και η γαλοπούλα πίστεψαν αμέσως στα λόγια της κότας και την ακολούθησαν. Θα μπορούσαν άραγε, πριν την ακολουθήσουν, να σκεφτούν και να κάνουν κάτι άλλο και τι θα ήταν αυτό, κατά τη γνώμη σου;
4. Διάβασα σε ένα βιβλίο πως η κότα γνώριζε την αλεπού, γιατί είχε πάει πολλά βράδια στην αυλή που ζούσε και είχε προσπαθήσει με πονηριές να την αρπάξει. Το ίδιο και ο κόκορας, αφού ζει μαζί με την κότα. Διάβασα ακόμα πως η πάπια και η γαλοπούλα, κάθε φορά που πλησίαζε η αλεπού, έβαζαν δυνατές φωνές, σαν να χτυπούσε συναγερμός, κι έτσι προειδοποιούσαν την κότα και τον κόκορα για τον κίνδυνο.
 - Αναρωτιέμαι λοιπόν γιατί, όταν την είδαν μπροστά τους τα ζώα την ώρα που πήγαιναν στον βασιλιά, δεν κατάλαβαν ότι μπορεί να είχε σκαρώσει πάλι καμιά πονηριά για να τα φάει.
 - Εσύ τι νομίζεις ότι εμπόδισε τα ζώα εκείνη την ώρα να καταλάβουν ότι κινδύνευαν από την αλεπού;

Πέφτει ο ουρανός

5. Κάποιοι άλλοι λένε πως η αλεπού δεν οδήγησε στη φωλιά της τα ζώα, αλλά, μόλις άκουσε τον λόγο για τον οποίο τρέχουν στον βασιλιά, έβαλε τα γέλια και τα άφησε να πάνε στο παλάτι.
 - Γιατί λες να φέρθηκε έτσι η αλεπού σε αυτή την περίπτωση;

6. Υπάρχουν και κάποιοι άλλοι που λένε ότι τα ζώα συνάντησαν την αλεπού έξω από τη φωλιά της την ώρα που ετοιμαζόταν να μπει μέσα και να πάρει έναν υπνάκο. Μόλις όμως τα είδε έτσι λαχανιασμένα και άκουσε τον λόγο που τα έκανε να τρέχουν στον βασιλιά, τους πρόσφερε δροσερό νεράκι και τους έπιασε την κουβέντα. Δε θυμάμαι όμως τι είπαν ότι έγινε παρακάτω...
 - Τι φαντάζεσαι ότι μπορεί να τους είπε η αλεπού και τι νομίζεις ότι έγινε μετά;
 - Θα έχει ενδιαφέρον να ζωγραφίσεις τις σκέψεις σου και να συζητήσουμε με βάση τη ζωγραφιά σου.

7. Άκουσα μια φορά έναν παραμυθά που έλεγε πως η κότα και τα άλλα ζώα έφτασαν στο παλάτι χωρίς να συναντήσουν την αλεπού. Ο βασιλιάς τα διαβεβαίωσε πως δεν έπεφτε ο ουρανός κι αυτά γύρισαν πίσω ήσυχα και ευχαριστημένα. Μετά από καιρό, καθώς η κότα έτρωγε πάλι σποράκια κάτω από μια αχλαδιά, φύσηξε ένας δυνατός αέρας και έριξε ένα αχλάδι πάνω στο κεφάλι της. Δεν μπορώ όμως να θυμηθώ τι είπε ο παραμυθός πως έγινε μετά.
 - Θα είναι ενδιαφέρον να φανταστείς εσύ και να μου πεις τι έκανε σε αυτή την περίπτωση η κότα, για να ολοκληρώσουμε και αυτή την εκδοχή του παραμυθιού.